YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

8 päivänä kesäkuuta 1995 *

Asiassa T-459/93,

Siemens SA, belgialainen yhtiö, kotipaikka Bryssel, edustajinaan aluksi asianajajat Vincent Piessevaux ja Jean-Jacques van Raemdonck ja suullisessa käsittelyssä viimeksi mainittu ja asianajaja Dominique Lagasse, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Marc Loesch, 11 rue Goethe,

kantajana,

jota tukee

Saksan liittotasavalta, asiamiehenään valtiovarainministeriön Ministerialrat Ernst Röder ja asianajaja Holger Wissel, Düsseldorf,

väliintulijana,

vastaan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään aluksi oikeudellisen osaston virkamiehet Sean Van Raepenbusch ja Daniel Calleja sekä suullisessa käsittelyssä viimeksi mainittu ja oikeudellisen osaston virkamies Jean-Paul Keppenne, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa vaaditaan Brysselin alueviranomaisten tuesta Siemens SA:n toimiin tietojenkäsittelyn ja televiestinnän alalla 24 päivänä kesäkuuta 1992 tehdyn komission päätöksen 92/483/ETY (EYVL L 288, s. 25) 1 artiklan c alakohdan ja 2 artiklan kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja B. Vesterdorf, tuomarit D. P. M. Barrington ja A. Saggio,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.11.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

1 Komissio on todennut Brysselin alueviranomaisten tuesta Siemens SA:n toimiin tietojenkäsittelyn ja televiestinnän alalla 24 päivänä kesäkuuta 1992 tekemänsä päätöksen 92/483/ETY (EYVL L 288, s. 25, jäljempänä päätös) olevan osittain soveltumaton yhteismarkkinoille.

2 Päätös koskee Siemens SA:n (jäljempänä Siemens) taloudellisen kasvun ja uusien teollisuudenalojen luomista varten toteutettavien toimenpiteiden käyttöön ottamisesta ja yhteensovittamisesta 17.7.1959 annetun Belgian lain mukaisesti (jäljempänä vuoden 1959 laki) Brysselin alueviranomaisille heinäkuun 1985 ja elokuun 1987 välisenä aikana esittämää 17 tukihakemusta. Brysselin alueen täytäntöönpanoviranomainen (jäljempänä täytäntöönpanoviranomainen) oli usealla marraskuun 1985 ja tammikuun 1988 välisenä aikana tekemällään päätöksellä hyväksynyt nämä hakemukset 335 980 000 Belgian frangin (BFR) osalta; tästä määrästä 290 921 000 BFR oli jo maksettu kanteen nostamispäivänä.

Asiaa koskeva lainsäädäntö

3 Vuoden 1959 laissa vahvistetaan yleinen tukijärjestelmä lain 1 pykälän a momentissa tarkoitettuja sellaisia toimia varten, joilla "edistetään suoraan teollisten tai käsityöläisten yritysten perustamista, laajentamista, toiminnan muuttamista ja uudenaikaistamista riippumatta siitä, toteuttavatko yritykset itse vai muut luonnolliset henkilöt taikka julkiset tai yksityiset oikeushenkilöt nämä toimet, mutta ainoastaan siltä osin kuin ne vastaavat yleistä taloudellista etua". Lain 3 pykälän a momentissa täsmennetään, että tuki voidaan myöntää tätä tarkoitusta varten hyväksytyille luottolaitoksille, jotka niiden avulla voivat myöntää halpakorkoisia

lainoja 1 pykälässä tarkoitettuja toimia varten, edellyttäen, että tällaiset lainat käytetään laissa mainittuihin tarkoituksiin; tällaisia ovat erityisesti rakennettuja tai rakentamattomia kiinteistöjä varten tarkoitettujen investointien ja näiden toteuttamiseksi tarvittavia työvälineitä tai tarvikkeita varten tarkoitettujen investointien suora rahoitus.

4 Taloudellisen kasvun ja uusien teollisuudenalojen luomista varten toteutettavien toimenpiteiden käyttöön ottamisesta ja yhteensovittamisesta 17.7.1959 annetun Belgian lain nojalla Belgian hallituksen myöntämästä valtion tuesta 17.6.1975 tehdyssä komission päätöksessä 75/397/ETY (EYVL L 177, s. 13, jäljempänä päätös 75/397) komissio on todennut, että tämä yleinen tukijärjestelmä on yhteismarkkinoille soveltumaton. Komissio on kuitenkin päätöksensä 1 artiklassa katsonut, että sellainen yleisen järjestelmän perusteella myönnetty tuki, joka liittyy toimiala- tai aluekohtaiseen etukäteen komissiolle ilmoitettuun toimeen, taikka vähäinen tuki soveltuu yhteismarkkinoille eikä sitä siten pitänyt etukäteen ilmoittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Alarajat, joista lähtien tukea pidetään huomattavana, on vahvistettu päätöksen 75/397 2 artiklassa sekä 14.9.1979 päivätyssä komission jäsenvaltioille osoittamassa kirjeessä SG (79) D10478, joka koskee "investointeja varten tarkoitettujen yleisten tukijärjestelmien soveltamistapausten ilmoittamista".

5 Vuoden 1959 laki koskee erityisesti hyväksyttyjen luottolaitosten kanssa sovittuihin lainoihin liittyvinä korkohyvityksinä myönnettäviä valtion tukia. Vuoden 1977—1978 talousarviota koskevista ehdotuksista 22.12.1977 annetun lain (jäljempänä vuoden 1977 laki) 176 pykälän ja 24.1.1978 annetun kuninkaallisen asetuksen (jäljempänä vuoden 1978 kuninkaallinen asetus) mukaan voidaan myöntää peruuttamattomia pääoma-avustuksia, jotka vastaavat määrältään korkohyvityksiä, kun vuoden 1959 lain 1 pykälässä tarkoitetut toimet rahoitetaan yrityksen omista varoista. Komissio on hyväksynyt nämä toimenpiteet 25.5.1978 päivätyllä Belgian viranomaisille osoittamallaan kirjeellä. Esillä olevassa tapauksessa myönnetty tuki on peruuttamatonta pääoma-avustusta.

Kanteen kohteena olevan päätöksen sisältö

6 Komissio on 18.7.1991 päivätyllä kirjeellään aloittanut perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn niiden tietojen perusteella, jotka oli julkaistu belgialaisessa lehdistössä Belgian tilintarkastustuomioistuimen varauksellisesta suhtautumisesta kyseisen tuen laillisuuteen. Kuultuaan Belgian viranomaisten huomautukset komissio teki riidanalaisen päätöksen.

7 Tässä useita valtion tukitoimia koskevassa päätöksessä on erotettu seitsemän erityyppistä tuettavaa liiketoimea, eli laitteiston vuokraaminen asiakkaille, sisäiseen käyttöön tarkoitetun laitteiston hankinta, tietojenkäsittelyohjelmien kehittämiskustannukset, koulutuskustannukset, rakennushankinnat, mainoskampanjat ja markkinatutkimukset.

8 Komissio katsoo, että sisäiseen käyttöön tarkoitettua laitteistoa varten myönnetty tuki on laillinen toisaalta siksi, että tällaiset menot vastaavat investointeja, jotka nimenomaisesti oikeuttavat vuoden 1959 lain mukaiseen tukeen, ja toisaalta siksi, että näiden investointien määrä muodostuu itsenäisistä yksittäisistä liiketoimista, jotka eivät ylitä 14.9.1979 päivätyssä jäsenvaltioille osoitetussa kirjeessä ilmoittamiselle asetettuja alarajoja.

9 Sitä vastoin komissio katsoo, että koulutuskustannukset, mainoskampanjat ja markkinatutkimukset eivät ole vuoden 1959 laissa mainittuja tukeen oikeuttavia menokohtia, joten tuen myöntäminen niitä varten on erityistoimenpide, josta olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Komissio kuitenkin katsoo, että koulutuskustannuksia varten tarkoitettu tuki kuuluu EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetun poikkeuksen soveltamisalaan, koska sillä pyritään edistämään tietyn taloudellisen toiminnan kehitystä eikä se muuta kilpailuolosuhteita vahingollisella tavalla.

10 Lopuksi asiakkaille vuokrattavaa laitteistoa varten varatut menot eivät komission mukaan täytä vuoden 1959 lain 1 pykälän ja 3 pykälän a momentissa säädettyjä edellytyksiä, jotka komissio on hyväksynyt, koska niillä ei edistetä Siemensin rakenteen kehittämistä, laajentamista, muuttamista tai uudenaikaistamista. Tällaisten toimien rahoittamiseen tarkoitettu tuki ei myöskään tulisi asiakasyritysten hyväksi, koska nämä maksaisivat Siemensin harkinnanvaraisesti vahvistamat vuokrat kokonaisuudessaan. Tämä tuki on siten luonteeltaan pysyvää tukea mainitun yrityksen toimintaa varten. Komissio lisää, että vaikka vuoden 1959 lakia voitiin soveltaa viimeksi mainittuun tukeen, se olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti, koska se ylitti jäsenvaltioille 14.9.1979 osoitetussa kirjeessä asetetut alarajat.

11 Lisäksi komissio katsoo, että sellainen valtion tuki, joka ei kuulu päätöksen 75/397 soveltamisalaan, ei voi täyttää yhdenkään perustamissopimuksen 92 artiklassa mainitun poikkeuksen edellytyksiä. Toisaalta tämän artiklan 2 kohtaa ei voida soveltaa esillä olevassa tapauksessa, koska tuella ei pyritä saavuttamaan tässä perustamissopimuksen säännöksessä tarkoitettuja tavoitteita. Toisaalta kyseisellä tuella ei myöskään ole alueellista tai toimialakohtaista tarkoitusta eikä se siten täytä 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa mainittujen poikkeusten edellytyksiä. Saman kohdan b alakohdassa mainittuja poikkeuksia ei myöskään voida soveltaa tähän tapaukseen, koska tätä tukea ei ole myönnetty yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai Belgian taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen.

12 Näillä perusteilla komissio on päätöksen 1 artiklassa määrännyt seuraavasti:

"Tutkittujen tukien yhteismäärästä 335 980 000 BFR, jonka täytäntöönpanoviranomainen on myöntänyt taloudellisesta kasvusta 17.7.1959 annetussa laissa

säädetyn tukijärjestelmän nojalla Siemensin 2 647 294 000 BFR:n suuruisia menoja varten:

...

c) 256 445 000 BFR:n suuruinen tuki sellaisia menoja varten, jotka aiheutuvat asiakkaille vuokrarahoituksella luovutetusta laitteistosta, mainoskampanjoista ja markkinatutkimuksista, on myönnetty laittomasti perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti eikä se tutkimuksen perusteella täytä perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisen poikkeuksen edellytyksiä; tästä syytä tämä tuki on yhteismarkkinoille soveltumaton perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan tarkoittamassa merkityksessä."

13 Komissio on päätöksen 2 artiklassa kieltänyt täytäntöönpanoviranomaista maksamasta laittomasti myönnettyjä, vielä maksamattomia tukia ja velvoittanut sen vaatimaan yhteismarkkinoille soveltumattomina tukina maksettujen määrien palauttamista kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelytapojen ja säännöksien mukaisesti, erityisesti siltä osin kuin mainitut säännökset koskevat valtion saamisille määrättyjä viivästyskorkoja. Päätöksen mukaan näiden tukien määrälle lasketaan korkoja laittomien tukien myöntämispäivästä alkaen.

Asian käsittelyn vaiheet

14 Yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 9.11.1992 jättämällään kanteella Siemens on vaatinut päätöksen 1 artiklan c alakohdan ja 2 artiklan kumoamista.

15 Yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 10.2.1993 jättämällään hakemuksella Saksan liittotasavalta on esittänyt väliintulopyynnön tukeakseen kantajan vaatimuksia. Väliintulo on hyväksytty 23.3.1993 annetulla yhteisöjen tuomioistuimen presidentin määräyksellä.

16 Yhteisöjen tuomioistuin on 27.9.1993 antamallaan määräyksellä siirtänyt asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom muuttamisesta 8 päivänä kesäkuuta 1993 tehdyn neuvoston päätöksen 93/350/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 144, s. 21) 4 artiklan mukaisesti.

17 Kirjallisessa käsittelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kehottanut komissiota vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kantajan pyynnöstä kehottanut komissiota esittämään perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn yhteydessä Belgian viranomaisten kanssa käydyn kirjeenvaihdon. Samoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kehottanut asianosaisia esittämään huomautuksensa komission jättämistä asiakirjoista.

18 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (toinen jaosto) on päättänyt aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia. Suullinen käsittely pidettiin 23.11.1994.

Asianosaisten vaatimukset

19 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 1 artiklan c alakohdan ja toissijaisesti sen 2 artiklan;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Väliintulija vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 2 artiklan kolmannen kohdan.

Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Saksan hallituksen väliintulon tutkittavaksi ottaminen

20 Komissio asettaa kyseenalaiseksi Saksan hallituksen väliintulon kantajan toissijaisesti esittämien vaatimusten tukemiseksi, koska tämä väliintulo perustuu täysin erilaiseen oikeudelliseen tulkintaan kuin kantajien esittämä tulkinta. Näin on erityisesti siltä osin kuin Saksan hallitus väittää komission ylittäneen toimivaltansa määrätessään korkojen maksun valtion tuen myöntämisestä alkaen, kun taas kantaja moittii vastaajaa siitä, ettei tämä ole ratkaissut korkoja koskevaa kysymystä tyhjentävästi.

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön (EY) 37 artiklan kolmannen kohdan mukaan väliintulohakemuksessa esitetyillä vaatimuksilla ei voi olla muuta tarkoitusta kuin jonkun asianosaisen vaatimusten tukeminen ja työjärjestyksen 116 artiklan 3 kohdan mukaan väliintulijan on hyväksyttävä asia sellaisena kuin se on väliintulohetkellä. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, etteivät mainitut artiklat estä väliintulijaa esittämästä erilaisia perusteluja kuin asianosainen, jota se tukee,

kun väliintulon tarkoituksena on kuitenkin tukea viimeksi mainitun vaatimuksia (asia 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.2.1961, Kok. 1961, s. 1).

22 Esillä olevassa asiassa Saksan hallitus on vaatinut päätöksen 2 artiklan kolmannen kohdan kumoamista kuten kantajakin.

23 Tästä syystä väliintuloa ei voida jättää tutkimatta väliintulijan ja kantajan esittämien perustelujen välisen eroavaisuuden perusteella.

Pääasia

24 Kantaja vaatii päätöksen 1 artiklan c alakohdan kumoamista siltä osin kuin siinä julistetaan laittomiksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomiksi mainoskampanjoihin ja markkinatutkimuksiin liittyvät valtion tuet sekä vuokrattavan laitteiston hankintaa varten myönnetyt tuet. Toissijaisesti kantaja vaatii päätöksen 2 artiklan kumoamista siltä osin kuin siinä määrätään palauttamaan jo maksetut tuet niiden myöntämispäivästä alkaen laskettuine korkoineen.

I — *Päätöksen 1 artiklan c alakohdan laittomuus siltä osin kuin se koskee mainoskampanjoihin ja markkinatutkimuksiin sekä vuokrattavan laitteiston hankintaan liittyviä valtion tukia*

25 Kantaja vetoaa olennaisten menettelymääräysten rikkomiseen, jolla se perustelee vaatimustaan päätöksen 1 artiklan c alakohdassa mainittujen säännösten kumoamiseksi. Lisäksi se vakuuttaa toisaalta, että mainoskampanjoita, markkinatutkimuksia

ja vuokrattavan laitteiston hankkimista varten myönnetyt tuet kuuluvat hyväksytyn yleisen tukijärjestelmän soveltamisalaan ja toisaalta, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohtaa voidaan soveltaa mainittuihin tukiin.

A — *Olennaisten menettelymääräysten rikkominen*

26 Kantaja vetoaa kahteen olennaisten menettelymääräysten rikkomisesta johtuvaan perusteeseen. Ne liittyvät vastaavasti päätöksen perustelujen puutteellisuuteen ja puolustautumisoikeuden loukkaamiseen hallinnollisessa menettelyssä.

1. Perustelujen puutteellisuus

Asianosaisten perustelut

27 Kantaja vetoaa kahteen puutteellisuuteen perustelujen osalta. Toisaalta komissio ei ole selittänyt, miksi mainoskampanjoita ja markkinatutkimuksia varten tehdyt investoinnit eivät kuuluneet kyseisen yleisen tukijärjestelmän soveltamisalaan. Toisaalta komissio on "induktiopäättelyn" avulla tehnyt johtopäätöksen siitä, että Siemens olisi keinotekoisesti jakanut sen tukihakemukset osiin, mutta komissio ei näyttänyt toteen tällaista osittamista konkreettisilla ja täsmällisillä tiedoilla, eikä se näyttänyt toteen osittamisen keinotekoisuutta, eikä ottanut huomioon Belgian viranomaisten hallinnollisessa menettelyssä tältä osin esittämiä huomautuksia.

28 Suullisessa käsittelyssä vastaaja on vastannut, että näitä perusteluja ei ollut esitetty kirjallisessa käsittelyssä ja että ne ulottuivat pidemmälle kuin perustelujen puutteel-

lisuutta koskeva peruste, joka on kanteessa selitetty äärimmäisen lyhyesti. Vastaaja lisää, että oikeuskäytännön mukaan komissiolla ei missään tapauksessa ole velvollisuutta ottaa päätöksissään kantaa kaikkiin hallinnollisessa menettelyssä esitettyihin väitteisiin (asia T-44/90, La Cinq v. komissio, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 24.1.1992, Kok. 1992, s. II-1.)

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

29 Kyseisen perusteen tutkittavaksi ottamisen osalta on syytä muistaa, että työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan kanteessa on mainittava oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista ja sen 48 artiklan 2 kohdassa kielletään pääsääntöisesti uusien perusteiden esittäminen asian käsittelyn kuluessa.

30 Esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että Siemens on kanteessaan vedonnut perustelujen puutteellisuuteen ja menettelyn kuluessa se on ainoastaan selittänyt ja syventänyt tätä perustetta. Tästä syystä peruste voidaan ottaa tutkittavaksi.

31 Asian aineelliselta osalta on syytä korostaa, että oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 189 artiklassa mainittujen toimien perusteluvelvollisuus, josta säädetään perustamissopimuksen 190 artiklassa, ei ole pelkästään muodollisuus vaan sen tarkoituksena on antaa asianosaisille mahdollisuus puolustaa oikeuksiaan, yhteisön tuomioistuimille mahdollisuus harjoittaa valvontaansa ja jäsenvaltioille sekä niiden kansalaisille mahdollisuus saada tietoja niistä olosuhteista, joissa komissio on soveltanut perustamissopimusta (ks. erityisesti asia 24/62, Saksa v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 4.7.1963, Kok. 1963, s. 129). Kuitenkin myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan komissio ei ole kilpailusäännösten noudattamisen turvaamiseksi tekemiensä päätösten peruste-

luissa velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten hakemuksensa tueksi esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan tutkittava sellaiset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat väitteet, joilla on olennainen merkitys päätöksen kannalta (edellä mainittu tuomio asiassa La Cinq v. komissio, 41 kohta).

32 Esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että mainoskampanjoiden ja markkinatutkimusten osalta komissio on todennut päätöksen perustelujen IV osassa, että "ne eivät kuulu niihin menokohtiin, joita varten voidaan myöntää laissa säädettyjä tukia". Seuraavaksi se katsoo, että niitä varten myönnetyt tuet ovat "toimintatukia, koska nämä menot vastaavat juuri niitä yleisiä käyttökustannuksia, joista yritysten on vastattava niiden tavanomaisessa toiminnassa" (päätöksen 31 kohta).

33 Samoin vuokrattavan laitteiston hankintaa varten tehtyjen tukihakemusten väitetystä osittamisesta komissio toteaa päätöksen perustelujen IV osassa (s. 30), että "tietyt investoinnit oli ositettu useisiin hakemuksiin, jotka täytäntöönpanoviranomaisen olisi pitänyt käsitellä kokonaisvaltaisesti yhden menokohdan käsittävänä hankkeena menojen samankaltaisuuden ja toimien toteuttamisen samanaikaisuuden vuoksi". Tämän jälkeen komissio esittää tätä koskevia esimerkkejä. Tältä osin on syytä huomata, että komissio on pitänyt vuokrattavan laitteiston hankintaa varten osoitettua tukea pysyvänä toimintatukena, joka jo luonteensa vuoksi ei kuulu vuoden 1959 laissa perustettuun yleiseen tukijärjestelmään (ks. perustelujen IV osa, päätöksen 29 kohta).

34 Edellä esitetyn perusteella komissio on kantajan mainitseman kahden kohdan osalta esittänyt ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla on olennainen merkitys päätöksen kannalta.

35 Tästä syystä päätöksen perustelut ovat riittävät ja tämä peruste on hylättävä.

2. Puolustautumisoikeuden loukkaaminen

Asianosaisten perustelut

36 Kantaja väittää, että perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn kuluessa komissio on muuttanut perustelujaan kyseisten tukien laittomuudesta antamatta kuitenkaan Belgian viranomaisille mahdollisuutta esittää huomautuksiaan näistä uusista perusteluista. Itse asiassa komissio on hallinnollisessa menettelyssä noudattanut Belgian tilintarkastustuomioistuimen näkemyksiä, joiden mukaan ensinnäkin tukien tarkoituksena oli varastojen kartuttaminen ja tuet hyödyttivät erittäin suorituskykyistä yritystä, joka ei kuulunut niihin teollisiin tai käsiteollisiin yrityksiin, jotka ainoastaan voivat saada tukea vuoden 1959 lain mukaan, ja toisaalta osa kyseisistä tuista ylitti 14.9.1979 päivätyllä kirjeellä vahvistetun ilmoitusvelvollisuudelle asetetun alarajan, koska ne olivat yli 3 miljoonaa ecua ja ne vastasivat 12—13 % kyseistä toimea varten tarvittavasta pääomasta. Tästä syystä komissio on loukannut puolustautumisoikeutta, koska se on perustanut lopullisen päätöksensä tukihakemusten väitettyyn keinotekoiseen osittamiseen sekä siihen, että tukien tarkoituksena oli tuensaajayrityksen toiminnan tukeminen.

37 Suullisessa käsittelyssä komissio on todennut, ettei tätä perustetta voida ottaa tutkittavaksi, ja väittänyt, ettei kantaja voinut vedota Belgian viranomaisten puolustautumisoikeuden loukkaukseen näiden puolesta, ottaen huomioon, että mainitut viranomaiset eivät olleet valittaneet päätöksestä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

38 Ottamatta kantaa kantajan esittämän perusteen tutkittavaksi ottamiseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa esillä olevassa asiassa kantajan valittavan siitä,

että komissio on päätöksessä perustellut tukien laittomuutta vedoten seikkoihin, jotka eivät olleet Belgian viranomaisten tiedossa tai joista niillä ei ollut mahdollisuutta esittää näkemyksiään hallinnollisessa menettelyssä. Nämä väitetysti uudet seikat koskevat Siemensille myönnettyjen tukien luonnetta toimintatukina sekä tukihakemusten keinotekoista jakamista osiin.

39 Asiakirjavihkosta kuitenkin ilmenee, että Belgian viranomaisilla oli hallinnollisessa menettelyssä mahdollisuus saada tietoja niistä olennaisista seikoista, joihin komissio on perustanut päätöksensä; niillä oli myös mahdollisuus esittää näkemyksensä tältä osin, erityisesti kyseisten tukien luonteen ja hakemusten väitetyn jakamisen osalta. Itse asiassa hallinnollisen menettelyn aloittamista koskevassa kirjeessä komissio viittasi rahoitettavien toimien päämäärään, joka oli "Siemens-yhtiön kilpailuaseman parantaminen, koska sen ei tarvinnut vastata investointien(sa) kaikista kustannuksista" (ks. menettelyn aloittamista koskevan kirjeen s. 4, toinen kappale); samalla komissio viittasi edellä mainitun 14.9.1979 päivätyssä kirjeessä vahvistetun 3 miljoonan ecun alarajan ylittämiseen niiden tukien osalta, "joiden intensiteetti (osuus investoinnista) on 10—15 %" (katso menettelyn aloittamista koskevan kirjeen s. 3, toinen kappale). Näillä viittauksilla ja huomautuksilla komissio on kiistattomasti antanut Belgian viranomaisille mahdollisuuden esittää näkemyksensä päätöksen perustana olevista olennaisista seikoista. Belgian viranomaisten ja komission välillä hallinnollisen menettelyn aikana käydyn kirjeenvaihdon sisältö tukee tätä päättelyä. Itse asiassa 21.11.1991 päivätyssä kirjeessään nämä viranomaiset ovat esittäneet mielipiteensä väitetystä tukihakemusten keinotekoisesta osittamisesta, kun ne ovat vakuuttaneet, ettei hakemuksia ole voitu tällä tavalla jakaa osiin, ottaen huomioon "kyseisten investointien, jotka ovat usealle tilikaudelle jaksotettuja pitkävaikutteisia menoja, erityispiirteet". Samoin 13.3.1992 päivätyssä kirjeessään Belgian viranomaiset ovat esittäneet huomautuksensa alarajojen ylittämisestä ja väittäneet, ettei hakemusten "katsottu koskevan huomattavia tapauksia" ottaen huomioon, että "kussakin hakemuksessa oli pikemminkin kysymys useiden yksittäisten hakemusten yhdistämisestä". Tässä samassa kirjeessä Belgian viranomaiset ovat epäsuorasti ottaneet kantaa myös kyseisten tukien luonteeseen ja väittäneet, ettei niiden "tarkoituksena ollut varastojen kartuttaminen", minkä vuoksi näiden viranomaisten mukaan kyseisiä tukia ei voitu pitää toimintatukina.

40 Edellä esitetyn perusteella Belgian viranomaiset ovat hallinnollisessa menettelyssä saaneet tietoa päätöksen perustana olevista olennaisista seikoista eikä puolustautumisoikeutta siten ole loukattu.

41 Tästä syystä kyseinen peruste ei ole perusteltu ja se on siten hylättävä.

B — *Mainoskampanjoita, markkinatutkimuksia ja vuokrattavan laitteiston hankintaa varten tarkoitettujen tukien sisällyttäminen hyväksyttyyn yleiseen tukijärjestelmään*

42 Kantajan mukaan markkinoinnin suunnittelua ja markkinatutkimuksia sekä vuokrattavan laitteiston hankintaa varten tarkoitetut tuet kuuluvat vuoden 1959 lain soveltamisalaan eivätkä ne ylitä 14.9.1979 päivätyssä kirjeessä vahvistettuja alarajoja. Komissio on siten tehnyt oikeudellisen virheen ja tosiseikkoja koskevan arviointivirheen sekä rikkonut päätöstä 75/397 ja 14.9.1979 päivättyä kirjettä sekä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa.

1. Komission hyväksymispäätösten alaan kuuluvien tukien luonne

Asianosaisten perustelut

43 Kantajan mukaan 42 kohdassa mainitut tuet kuuluvat vuoden 1959 laissa perustettuun yleiseen tukijärjestelmään, mutta lain 3 pykälän a momentin säännökset eivät

koske niitä, toisin kuin päätöksessä väitetään (ks. perustelujen IV osa, s. 29 ja 30). Itse asiassa tuet on myönnetty vuoden 1977 lain 176 pykälän ja vuoden 1978 kuninkaallisen asetuksen 1 pykälän mukaisesti peruuttamattomana pääoma-avustuksena, kun taas mainitun 3 pykälän a momentissa viitataan ainoastaan luottolaitoksille tarkoitettuihin tukiin, joiden avulla voidaan myöntää halpakorkoisia lainoja. Koska edellä mainitut säännökset eivät sisältäneet minkäänlaista luetteloa tukeen oikeuttavista toimista, eikä myöskään minkäänlaista viittausta edellä mainittuun 3 pykälän a momenttiin, kyseiset tuet kuuluivat komission hyväksymän yleisen tukijärjestelmän soveltamisalaan. Tästä syystä se katsoo, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen.

44 Komissio vastaa, että vuoden 1959 lain 3 pykälän a momenttia voidaan soveltaa esillä olevassa tapauksessa. Itse asiassa kyseiset tuet on myönnetty vuoden 1977 lain 176 pykälän toisen momentin nojalla peruuttamattomina pääoma-avustuksina; mainitussa lainkohdassa säädetään tällaisesta rahoitusmuodosta, joka on tarkoitettu samoihin toimiin kuin vuoden 1959 laissa, erityisesti sen 3 pykälän a momentissa, tarkoitetut toimet. Kun komissio kuitenkin ilmoitti 25.5.1978 päivätyssä kirjeessään Belgian viranomaisille, ettei se vastustanut tukien myöntämistä vuoden 1977 lain 176 pykälän ja vuoden 1978 kuninkaallisen asetuksen 1 pykälän mukaisina pääoma-avustuksina, komissio oletti, että vuoden 1959 laissa asetetut aineelliset edellytykset ja tavoitteet koskivat kyseisiä toimia.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

45 On syytä tutkia, sallivatko kyseiset säännökset muihin kuin investointitarkoituksiin suunnattujen tukien myöntämisen. Tätä tarkoitusta varten yleistä tukijärjestelmää koskevia kansallisia säännöksiä on tulkittava yhteisön säännösten ja määräysten mukaisesti. Täsmällisemmin sanottuna vuoden 1959 lakia ja vuoden 1977 lain 176 pykälää, jotka on täytäntöönpantu vuoden 1978 kuninkaallisella asetuksella, on tulkittava päätöksen 75/397 ja 25.5.1978 päivätyn kirjeen sekä perustamissopimuksen asian kannalta merkittävien määräysten mukaisesti.

46 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että vuoden 1959 lain 1 pykälän a momentin mukaan "yleinen tuki sellaisia toimia varten, joilla edistetään suoraan teollisten tai käsityöläisten yritysten perustamista, laajentamista, toiminnan muuttamista ja uudenaikaistamista ... siltä osin kuin ne vastaavat yleistä taloudellista etua" ja saman lain 3 pykälän a momentissa täsmennetään, että nämä tuet myönnetään hyväksyttyjen luottolaitosten myöntämiin lainoihin liittyvinä korkohyvityksinä ja että nämä tuet on varattu investointien rahoittamiseen. Komissio on päätöksessä 75/397 katsonut, että vuoden 1959 lailla perustettu järjestelmä koski "yritysten ... eri tavoin toteuttamia investointeja varten tarkoitettuja tukia" (päätöksen 75/397 s. 13). Tällä päätöksellään komissio hyväksyi nämä investointeja varten tarkoitetut tuet joko sillä edellytyksellä, että niillä tuetaan toimiala- tai aluekohtaisia hankkeita tai sillä edellytyksellä, että ne eivät määränsä perusteella voisi aiheuttaa kilpailun kannalta tai yhteisön kaupan kannalta huomauttavia seurauksia (päätöksen 75/397 1 artikla). Tämän jälkeen vuoden 1978 kuninkaallisella asetuksella täytäntöönpannussa vuoden 1977 lain 176 pykälässä Belgian kuningaskunta on säätänyt yleisen tuen myöntämisestä pääoma-avustuksina menetettyjen varojen korvaamiseksi vuoden 1959 lain 1 pykälässä tarkoitettuja toimia varten. Komissio hyväksyi 25.5.1978 päivätyssä, vuoden 1978 kuninkaallista asetusta koskevassa kirjeessään nämä "investoinneille" myönnettävät tuet päätöksessä 75/397 määrättyä "valvontamenettelyä" noudattaen (kirjeen s. 2).

47 Edellä esitetystä seuraa, että jos Belgian viranomaisten kyseistä yleistä tukijärjestelmää soveltaen myöntämiä tukia ei ole tarkoitettu investointeja varten, ne eivät kuulu komission hyväksymiin tukiin ja tämän vuoksi ne on ilmoitettava komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

48 Lisäksi on syytä todeta, kuten komissio on perustellusti vakuuttanut, että toimintatuet, eli tuet, joiden tarkoituksena on vapauttaa yritys sellaisista menoista, joista se olisi normaalisti vastannut juoksevassa hallinnossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan, eivät periaatteessa kuulu edellä mainitun 92 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan eikä niiden siten voida katsoa tulleen hyväksytyksi päätöksellä 75/397 ja 25.5.1978 päivätyllä kirjeellä. Itse asiassa oikeuskäytännön mukaan nämä tuet periaatteessa vääristävät kilpailua aloilla, joilla niitä myönnetään, eikä niiden avulla jo niiden luonteensakaan perusteella voida saavuttaa jotakin edellä mainituissa

poikkeussäännöksissä vahvistetuista tavoitteista (ks. tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot, asia C-86/89, Italia v. komissio, tuomio 6.11.1990, Kok. 1990, s. I-3891 ja asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307).

49 Näillä perusteilla on hylättävä kantajan väite siitä, ettei vuoden 1959 lain 3 pykälän a momenttia, jossa luetellaan tukeen oikeuttavat investoinnit, voida soveltaa vuoden 1978 kuninkaallisen asetuksen yhteydessä. Mainittua kuninkaallista asetusta ei siis voida tulkita siten, että sillä olisi hyväksytty sellaisten hyväksyttyjen yleisten tukien myöntäminen, joita ei ole tarkoitettu investointeja varten.

2. Tuettujen liiketoimien luonne

Asianosaisten perustelut

50 Kantaja väittää, että vaikka vuoden 1959 lain 3 pykälän a momenttia voitaisiin soveltaa tähän tapaukseen, komissio on arvioinut tosiseikkoja virheellisesti katsoessaan, että markkinoinnin suunnittelu ja markkinatutkimukset sekä vuokrattavan laitteiston hankinta eivät olleet investointeja tämän säännöksen tarkoittamassa merkityksessä. Itse asiassa mainittujen liiketoimien tarkoituksena oli tuottaa tulevaisuudessa voittoa ja tämän vuoksi ne voitiin kuolettaa kirjanpitoa ja verotusta varten. Erityisesti markkinoinnin suunnittelun ja markkinatutkimusten avulla kantaja on voinut tuoda markkinoille uusia tuotteita ja se on päässyt uusille markkinoille sekä se on voinut vahvistaa asemaansa olemassa olevilla markkinoilla. Vuokrattavan laitteiston hankinnat ilmenivät taseessa otsikon "käyttöomaisuus" alla ja niiden avulla voitiin kehittää uutta liiketoimintaa. Lisäksi kantaja kiistää komission

päätöksessä esittämän vastaväitteen, jonka mukaan vuokrattavan laitteiston hankinnoilla ei edistetä Siemensin rakenteen kehittämistä, laajentamista, muuttamista tai uudenaikaistamista, vaan niillä edistetään näitä tarkoitusperiä kyseistä laitteistoa vuokraavissa yrityksissä. Itse asiassa vuoden 1959 lain 1 pykälän a momentissa nimenomaisesti säädetään, että tuettavien toimien toteuttajina voivat olla joko sellaiset teolliset tai käsiteolliset yritykset, jotka saavat yleistä tukea, tai kyseistä laitteistoa vuokraavat muut luonnolliset henkilöt taikka yksityis- tai julkisoikeudelliset oikeushenkilöt. Komissio on siten arvioinut tosiseikkoja epätäsmällisesti ja rikkonut samalla päätöstä 75/397 ja perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa.

51 Komissio vastaa toisaalta, että mainoskampanjoita ja markkinatutkimuksia varten tarkoitetut tuet ovat selvästi tukea Siemensin toiminnalle. Itse asiassa liiketoimet, jotka samalla tavalla kuin esillä olevassa tapauksessa liittyvät "uusien tuotteiden markkinoille tuomista tai uusille markkinoille pääsyä edeltäviin tutkimuksiin", ovat markkinointitoimintaa, joka kuuluu yrityksen tavanomaiseen toimintaan eikä niitä varten siten voida myöntää yleistä tukea vuoden 1959 lain 3 pykälän a momentin nojalla.

52 Toisaalta komissio korostaa, että vuokraustoiminta koskee olennaisesti tuotteiden markkinointia eikä sen avulla siten voida uudenaikaistaa Siemensin rakennetta. Itse asiassa laitteiston tilaukset tehtiin vuokrasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja myönnetyllä tuella oli "suora suhde" vuokraustoiminnasta saatuihin tuloihin, koska laitteiston vuokran määrä riippui komission mukaan välttämättä laitteiston hankintahinnasta, jota tässä tapauksessa oli tuettu. Nämä tuet ovat siten pysyvää tukea Siemensin kaupallista toimintaa varten ja niillä vahvistetaan keinotekoisesti sen taloudellista asemaa kilpailun vääristämisen uhalla. Sillä, että laitteiston hankintamenot voidaan kirjanpidossa ja verotuksessa kuolettaa kansallisen lain mukaan, ei ole merkitystä, kun arvioidaan myönnettyjen tukien soveltuvuutta perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan kannalta, ottaen huomioon, että tuen käsite riippuu yksinomaan yhteisön oikeudesta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Koska 25.5.1978 päivätyssä kirjeessä hyväksytään pääoma-avustuksena myönnettävä tuki ainoastaan investointien rahoittamiseksi, on syytä tutkia, onko esillä olevan oikeudenkäynnin kohteena oleva tuki tarkoitettu investointien rahoittamiseen. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että asia on arvioitava yhteisön kannalta merkittävässä yhteydessä (asia 730/79, Philip Morris Holland v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok. 1980, s. 2671, 24 kohta), joten kirjanpitoon ja verotukseen liittyvillä kansalliseen oikeuteen perustuvilla kantajan väitteillä ei tässä tapauksessa ole merkitystä.

54 Mainoskampanjoiden ja markkinatutkimusten osalta kantajan Belgian viranomaisille 30.9.1985 osoittamasta hakemuksesta, joka on otsikoitu "Siemensin 113 600 000 BFR:n suuruinen investointihanke Brysselissä", ilmenee seuraavaa: "Uusien tuotteiden markkinoinnille ja myynnin edistämiselle on varattu 37 600 000 BFR:n suuruinen määrä investointeja. Henkilökohtainen tietokone ja toimiston tiedotusohjelma 'HICOM' ovat kaksi tällaista esimerkkiä." Samoin investointihankkeeseen liittyvästä 29.9.1986 tehtyyn tukihakemukseen liitetystä selostuksesta ilmenee, että "toimistotarvikkeita, tietotekniikkaa ja valmistusmenetelmien automatisointia koskevilla Belgian markkinoilla on havaittu huomattavaa kasvua" ja "markkinaosuutensa säilyttämiseksi tai jopa kasvattamiseksi näillä toimialoilla [se tehostaisi] tulevien vuosien aikana markkinointitoimintaansa".

55 Edellä esitetyn perusteella nämä tuet oli osoitettu Siemensin tuotteiden markkinoinnille, joka kuuluu sen juoksevaan toimintaan. Siten niitä ei voida pitää investointitukina eikä niitä varten voida myöntää tukea pääoma-avustuksina myönnettävien investointitukien hyväksymisestä 25 päivänä toukokuuta 1978 tehdyn komission päätöksen nojalla.

56 Vuokrattavan laitteiston hankintaan liittyy laitteiston ostaminen Siemens-konserniin kuuluvilta yrityksiltä ja sen vuokraaminen markkinoille; tätä varten tarkoitettujen tukien osalta 19.7.1985, 30.6.1986, 15.7.1986 ja 12.8.1987 tehtyihin tukihakemuksiin liitetyistä asiakirjoista ilmenee, että Siemens itse pitää kyseistä liiketoimea "perinteisenä myyntinä" ja toteaa, että "tämän myyntimenetelmän ansiosta" se on "voinut voimakkaasti laajentaa markkinaosuuttaan tietotekniikan ja toimistotarvikkeiden alalla" (ks. erityisesti 12.8.1987 päivättyyn hakemukseen liitetty asiakirja).

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, ettei tämä liiketoimi aiheuta teknisiä tai rakenteellisia muutoksia eikä sillä edistetä muuta kuin Siemensin kaupallista kehitystä. Kuten vastaaja on vakuuttanut, näiden tukien avulla Siemens on itse asiassa voinut tietyn ajan tarjota asiakkailleen keinotekoisesti edullisia ehtoja ja täysin perusteettomasti lisätä voittomarginaaliaan.

58 Lopuksi kantaja ei voi väittää, että kyseiset tuet edistäisivät laitteistoa vuokraavien kolmansien yritysten perustamista, laajentamista, muuttamista tai uudenaikaistamista ja että ne siten kuuluisivat hyväksyttyyn yleiseen tukijärjestelmään. Itse asiassa tällaiset yritykset maksavat Siemensin täysin vapaasti määräämää vuokraa; Siemens on siis ainoa tuensaaja ja tuen avulla se voi alentaa vuokraa ja vääristää siten kilpailua kilpailijayritysten kanssa.

59 Edellä esitetyn perusteella sekä mainoskampanjoita että markkinatutkimuksia varten ja vuokrattavan laitteiston hankintaa varten tarkoitettuja tukia ei voida niiden luonteen takia hyväksyä päätöksen 75/397 tai 25.5.1978 päivätyn kirjeen nojalla.

3. Yleisten tukien ilmoittamiselle asetettujen alarajojen ylittäminen

Asianosaisten perustelut

60 Kantaja huomauttaa, että komissio on virheellisesti katsonut, että vuokrattavan laitteiston hankintaa varten tarkoitettu tuki olisi ylittänyt ilmoittamiselle asetetun alarajan. Se kiistää erityisesti jakaneensa tukihakemukset keinotekoisesti osiin, ottaen huomioon, että kukin tukihakemus liittyi erilliseen investointiin, jotka oli yhdistetty hallinnollisen käsittelyn yksinkertaistamiseksi, kuten Belgian viranomaiset ovat huomauttaneet hallinnollisessa menettelyssä. Päätöksessä ei siten ole otettu huomioon toisaalta tukien ilmoittamiselle 14.9.1979 päivätyssä komission kirjeessä asetettuja alarajoja koskevia määräyksiä, joilla päätöksessä 75/397 säädetyt alarajat on muutettu, eikä toisaalta perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan määräyksiä.

61 Komission mielestä on ristiriitaista väittää alarajojen ylittämisen osalta, että kussakin tukihakemuksessa erillisiä investointeja tarkasteltiin kokonaisuutena ja että kukin tiedonkäsittely- tai televiestintäohjelma merkitsi erillistä investointia, selittämättä täsmällisesti investointihankkeiden osittamisen perusteita ja perustelematta hakemusten kokonaisvaltaista tarkastelua.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

62 On syytä todeta, että kantajan vastaväitteet ilmoittamiselle asetettujen alarajojen ylittämisestä ovat merkityksettömiä. Itse asiassa kun on katsottu, etteivät kyseiset tuet kuuluneet päätöksellä 75/397 ja 25.5.1978 päivätyllä kirjeellä hyväksyttyyn yleiseen tukijärjestelmään, koska ne olivat tukea yrityksen toiminnalle, ei ole syytä

tutkia, onko näissä päätöksissä määrättyjä edellytyksiä esimerkiksi ilmoittamiselle asetettujen alarajojen osalta noudatettu.

4. Tiettyjen liiketoimien luokittelu mainoskampanjoiksi ja vuokrasopimusten luokittelu vuokrarahoitussopimuksiksi

Asianosaisten perustelut

63 Kantaja arvostelee sitä, että komissio on katsonut tällaisten investointien liittyvän mainoskampanjoihin, vaikka niiden tarkoituksena oli markkinoinnin parantaminen.

64 Kantaja arvostelee myös sitä, että komissio on toisinaan luokitellut vuokrasopimukset vuokrarahoitussopimuksiksi ja päätellyt tästä päätöksessään, että kyseiset liiketoimet kuuluivat liiketoimintaan eivätkä investointeihin.

65 Komissio väittää, että "mainoskampanjoita" varten tarkoitettujen tukien luokittelu perustuu siihen Siemensin toteuttamia toimia koskevaan kuvaukseen, joka ilmenee Belgian viranomaisten 26.11.1991 komissiolle toimittaman muistion liitteissä, jotka koskevat mainontaa, myynninedistämistä ja uusien tuotteiden markkinoille saattamista, eli markkinointia.

66 Viittauksesta vuokrarahoitussopimukseen komissio toteaa, että kysymyksessä on käännösvirhe ja että komissio on ottanut huomioon ainoastaan sen, että kantajalle kuuluva laitteisto on vuokrattu.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

67 Kun tarkastellaan sitä, että tiettyjen toimien on katsottu liittyvän mainoskampanjoihin, on syytä muistaa, että kantaja on itse tukihakemuksissaan antamassaan kuvauksessa todennut, että näiden liiketoimien tarkoituksena on "markkinointi" ja "uusien tuotteiden myynnin edistäminen" (ks. 30.9.1985 ja 29.9.1986 päivätyt kirjeet) toteuttamalla "mainoskampanja, jolla edistetään tietokoneiden, henkilökohtaisten tietokoneiden, puhelinkeskusten, palvelimien ja käyttöpäätteiden yhteiskäyttöä" (ks. 29.9.1986 päivättyyn kirjeeseen liitetty "investointihankkeen selostus").

68 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että vuokrasopimukset on luokiteltu vuokrarahoitussopimuksiksi sekä päätöksessä että Belgian viranomaisten ja komission välisessä kirjeenvaihdossa (ks. Belgian viranomaisten 13.3.1992 päivätty kirje), mutta tällaisella luokittelulla ei ole ollut minkäänlaista vaikutusta arvioitaessa Siemensin mainittuja liiketoimia, koska komissio ei ole tässä tapauksessa ottanut huomioon niin sanottujen vuokrarahoitustoimien rahoituksellista näkökulmaa arvioidessaan näiden liiketoimien luonnetta. Tästä syystä päätös ei ole ristiriitainen eikä siihen liity minkäänlaista sekaannusta.

69 Tämän vuoksi kantajan huomautus on puhtaasti terminologinen eikä se vaikuta siihen, että kyseisiä tukia on pidettävä toimintatukina.

70 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että mainoskampanjoita ja markkinatutkimuksia sekä vuokrattavan laitteiston hankintaa varten myönnetyt tuet eivät kuulu komission hyväksymään yleiseen tukijärjestelmään ja siten on syytä hylätä kaikki kantajan esittämät väitteet.

C — *Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan soveltuvuus mainoskampanjoita ja markkinatutkimuksia sekä vuokrattavan laitteiston hankintaa varten myönnettyihin tukiin*

Asianosaisten perustelut

71 Kantaja väittää, että komissio on arvioinut tosiseikkoja epätäsmällisesti katsoessaan, ettei kyseisiä tukitoimia voitu hyväksyä perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa sallittujen poikkeusten nojalla, ja siten komissio on rikkonut tätä määräystä.

72 Kantaja väittää ensinnäkin, että komissio on erehtynyt katsoessaan, että investoinnit markkinoinnin suunnittelua ja markkinatutkimuksia varten kuuluvat yleisiin käyttökustannuksiin, joista yritysten on vastattava tavanomaisessa toiminnassaan. Itse asiassa sen mukaan on kysymys aineettomista investoinneista, jotka kuoletetaan kirjanpidossa ja verotuksessa ja joiden avulla kantaja on voinut tuoda markkinoille uusia tuotteita, päästä uusille markkinoille tai vahvistaa asemaansa olemassa olevilla markkinoilla. Niiden tarkoituksena on siten sen toiminnan kehittäminen ja rakenteen parantaminen.

73 Toiseksi kantaja kiistää sen, että vuokrattavan laitteiston hankinnat voitaisiin luokitella yrityksen toiminnaksi. Tällaiset liiketoimet liittyvät itse asiassa yhtiön käyttöomaisuuteen, ja Belgian vero-oikeudessa ja kirjanpitolainsäädännössä niitä

pidetään investointeina. Samoin vuokrattu laitteisto on pysyvää omaisuutta, koska asiakkaat eivät osta vuokrattua laitteistoa sopimuskauden lopussa, vaan tekevät uuden sopimuksen uudenaikaisemmasta laitteistosta. Tästä syystä kyseisten toimien tarkoitus on rohkaista investointeja.

74 Komissio huomauttaa toistamiseen, että markkinointikampanjoita ja markkinatutkimuksia varten myönnettävien tukien tarkoituksena on antaa yritykselle mahdollisuus tuoda markkinoille uusia tuotteita, päästä uusille markkinoille tai vahvistaa sen asemaa olemassa olevilla markkinoilla ja niitä on siten pidettävä markkinointikuluina, jotka kuuluvat yrityksen tavanomaiseen toimintaan, minkä vuoksi ne ovat toimintakuluja. Samoin tuki vuokrattavan omaisuuden hankintaa varten on tarkoitettu täysin kaupallista toimintaa varten, koska sen tarkoituksena ei ole uudenaikaistaa Siemensiä eikä sen asiakasyrityksiä. Komissio korostaa lisäksi, että Siemens määrää vuokran harkinnanvaraisesti, mikä komission mielestä vahvistaa sen, että ulkopuoliset yritykset eivät hyödy kyseisistä tuista.

75 Lopuksi komissio lisää, että kyseisten kulujen mahdollinen usealle vuodelle jaksotettu kuolettaminen kirjanpidossa tai niiden luokittelu kansallisen vero-oikeuden kannalta ei vaikuta tukien arviointiin, joka riippuu kyseisen toimenpiteen taloudellisista vaikutuksista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

76 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen toimintaa varten tarkoitettua tukea ei voida missään tapauksessa todeta yhteismarkkinoille soveltuvaksi perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla, koska se saattaa jo luonteensa perusteella

muuttaa kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun vastaisella tavalla (ks. edellä mainitut tuomiot asiassa Italia v. komissio, 18 kohta ja asiassa Ranska v. komissio, 49 kohta).

77 Esillä olevassa tapauksessa sekä tuet mainoskampanjoita että markkinatutkimuksia varten ja tuet vuokrattavan laitteiston hankintaa varten on tarkoitettu Siemensin tuotteiden markkinointiin. Koska markkinointi on yritysten tavanomaista ja juoksevaa toimintaa, nämä tuet ovat toimintaa varten tarkoitettuja tukia, jotka yhtäältä eivät edistä minkään taloudellisen alan kehitystä ja jotka toisaalta antavat kantajalle keinotekoista rahoituksellista tukea, joka vääristää pysyvästi kilpailua ja vaikuttaa kaupankäyntiin yhteisön edun vastaisesti.

78 Tästä syystä 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua poikkeusta tukien kieltoperiaatteesta ei voida soveltaa esillä olevassa tapauksessa. Väite on siten perusteeton.

II — *Päätöksen toisen ja kolmannen kohdan laillisuus siltä osin kuin niissä määrätään tukien takaisinperimisestä ja vaaditaan korkoa*

79 Kantajan mukaan komissio ei palauta tukea edeltävää asiantilaa määräämällä palauttamaan maksetut tuet "tukien myöntämispäivästä laskettavine korkoineen", vaan asettaa kantajan epäedullisempaan asemaan kuin sen kilpailijat aiheuttamalla sille taloudellisen haitan. Näin tehdessään komissio on toisaalta rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan tuen myöntämistä edeltävä asiantila on palautettava, ja toisaalta komissio on rankaissut kantajaa ilman oikeudellista perustaa. Kantajan väitteet liittyvät sekä koronmaksuun että siihen, ettei Siemensin maksamien verojen vaikutuksia ole otettu huomioon takaisinperittävien tukien määrää vahvistettaessa.

A — *Kantajan maksamien verojen huomioon ottaminen perittäessä tukia takaisin*

Asianosaisten perustelut

80 Kantajan mukaan komissio ei ole noudattanut tukea edeltäneen asiantilan (status quo ante) palauttamista koskevaa periaatetta määrätessään laittomien tukien perimisestä takaisin kokonaisuudessaan, vaan se on asettanut kantajan taloudellisesti epäedulliseen asemaan, koska Siemens oli maksanut yhtiöveroa myönnettyjen tukien määrästä. Komission olisi pitänyt antaa tukien takaisinperimisestä huolehtivalle kansalliselle viranomaiselle mahdollisuus ottaa huomioon vero-oikeuden säännösten vaikutus palautettavan summan määrittämisessä, vaikka komission ei olisikaan pitänyt laskea verotuksellisia vaikutuksia ja palauttamisen nettokustannuksia.

81 Komissio vastaa, että tukien takaisinperimiseen liittyvä menettely ei kuulu sen toimivaltaan ja siitä säädetään kansallisissa säännöksissä. Tämän vuoksi se laskee ainoastaan palautettavan bruttomäärän riippumatta tuensaajan verotuksellisesta asemasta. Belgian viranomaisten tehtävänä on siten laskea verosäännöstensä vaikutus ja soveltaa valtion saamisten takaisinperimistä koskevia säännöksiä valvoen yhteisön etua. Belgian oikeudessa ei kantajan mukaan ole asiaa koskevia erityisiä säännöksiä, mikä ei kuitenkaan vaikuta viittaukseen kansalliseen lainsäädäntöön eikä komissio sen vuoksi voi asettua kansallisten viranomaisten asemaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

82 On syytä muistaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan laittomasti myönnetyt tuet peritään takaisin kansallisessa oikeudessa säädettyjä menettelytapoja

noudattaen, koska aiheettomasti maksettujen määrien takaisinperintämenettelystä ei ole yhteisön säännöksiä. Kansallisen oikeuden soveltaminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa yhteisön oikeuden vaikutukselle ja tehokkuudelle. Toisin sanoen toisaalta kansallisia säännöksiä ei saa soveltaa siten, että laittomasti myönnettyjen tukien takaisinperiminen olisi käytännössä mahdotonta, eikä toisaalta kansallista oikeutta saa soveltaa syrjivästi verrattuna vastaaviin yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin (ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot, asiat 205/82—215/82, Deutsche Milchkontor ym., tuomio 21.9.1983, Kok. 1983, s. 2633, 18—25 kohta ja asia 94/87, komissio v. Saksa, tuomio 2.2.1989, Kok. 1989, s. 175, 12 kohta).

83 Tästä johtuen komission ei valtion tukien takaisinperimistä koskevissa päätöksissään pidä laskea verotuksen vaikutusta takaisinperittävään tuen määrään, koska tämä laskutoimitus kuuluu kansallisen oikeuden soveltamisalaan, vaan komission on ainoastaan osoitettava takaisinperittävä bruttomäärä. Tämä ei estä sitä, että periessään tukea takaisin kansalliset viranomaiset vähentävät takaisinperittävän tuen määrästä tarvittaessa tiettyjä määriä kansallisten säännösten mukaisesti edellyttäen, ettei kansallisten säännösten soveltaminen tee takaisinperimistä käytännössä mahdottomaksi ja ettei niitä sovelleta syrjivästi verrattuna vastaaviin yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin.

84 Kun esillä olevassa tapauksessa otetaan huomioon, että päätöksen 2 kohdassa vahvistetaan takaisinperittävä bruttomäärä ja viitataan "kansallisessa laissa säädettyihin menettelytapoihin ja säännöksiin", yksityiskohtaiset säännökset päätöksen soveltamisesta kuuluvat nimenomaisesti kansallisen oikeuden soveltamisalaan. Komissio ei ole kanteen kohteena olevassa päätöksessä nimenomaisesti maininnut sitä, että myönnetyistä tuista maksetut verot vähennetään takaisinperittävästä tuen määrästä; tämä ei kuitenkaan voi estää Belgian viranomaisia ottamasta päätöksen täytäntöönpanohetkellä huomioon veroja, jotka Siemens on maksanut takaisinperittävästä määrästä.

85 Tästä seuraa, että päätöksen sanamuodon mukaan kantaja voi tarvittaessa vedota toimivaltaisissa kansallisissa viranomaisissa kaikkiin mahdollisiin taloudellisiin haittoihin tai syrjintään, joihin myönnettyjen tukien nimellisarvon palauttaminen saattaa johtaa.

86 Edellä esitetyn perusteella päätöksen 2 artiklasta ei seuraa minkäänlaista taloudellista haittaa kantajalle, joten tässä ei voi olla kysymys perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan rikkomisesta.

B — *Korkojen määrääminen tukien palauttamisen yhteydessä*

Asianosaisten perustelut

87 Kantaja vastustaa korkojen laskemista takaisinperittäville määrille kyseisten tukien myöntöpäivästä alkaen. Itse asiassa tämän päivän ja tukien todellisen maksupäivän välillä kuluu usein suhteellisen pitkä aika. Lisäksi kantaja katsoo, että koska takaisinperittävä määrä on laskettava myönnetyn kokonaismäärän asemesta sen määrän perusteella, jonka kantaja on todellisuudessa saanut maksettuaan yhtiöveron, korkoja pitää maksaa ainoastaan viimeksi mainitusta määrästä. Kantaja korostaa, että komission päätöksessä mainitun Belgian lain mukaan valtion saamisille lasketaan viivästyskorkoja ainoastaan silloin, kun korot liittyvät vilpillisessä mielessä aiheettomasti saatuun tukeen.

88 Komissio vastaa kantajalle, että sen tehtävänä on ainoastaan laskea takaisinperittävä bruttomäärä ottamatta huomioon tuensaajan verotuksellista asemaa, joka vaihtelee jäsenvaltiosta toiseen. Se selittää, että koska sillä ei ole toimivaltaa määrätä aiheettomasti myönnettyjen tukien takaisinperinnässä noudatettavasta menettelystä, sen oli viitattava "Belgian laissa säädettyjen menettelytapojen ja säännösten soveltamiseen, erityisesti valtion saamisille laskettavien viivästyskorkojen osalta". Tästä syystä kysymys verotuksen huomioon ottamisesta korkoja laskettaessa kuuluu yksinomaan kansallisten viranomaisten toimivaltaan. Kun tarkastellaan sitä, ettei Belgian laissa ole väitetysti säädetty erityistä menettelyä tai säännöksiä valtion aiheettomasti maksamien määrien takaisinperimistä varten, eikä siinä ole säädetty valtion saamisille laskettavista viivästyskoroista, komissio muistuttaa, ettei tämä vaikuta kansallisen lain soveltuvuuteen eikä komissio sen vuoksi voi asettua kansal-

listen viranomaisten asemaan määritettäessä verotuksen vaikutusta sen perustan laskemisessa, josta korot peritään.

89 Väliintulija puolestaan väittää ensinnäkin, että päätöksen korkoja koskeva 2 artiklan 3 kohta on oikeudellisesti perusteeton, koska yhteisön oikeudessa ei ole asiaa koskevia säännöksiä tai määräyksiä. Kuitenkin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön lainsäädännön puuttuessa laittomat tuet on perittävä takaisin korkoineen yksinomaan kansallisen oikeuden menettelysääntöjä ja aineellisia säännöksiä noudattaen. Lisäksi Saksan hallitus väittää, ettei koronmaksu ole tarpeen tukea edeltävän asiantilan palauttamiseksi. Se huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen 21.3.1990 antama tuomio asiassa Belgia vastaan komissio (Kok. 1990, s. I-959), johon päätöksessä vedotaan, on asian kannalta merkityksetön. Itse asiassa siinä ei millään tavalla mainita tuensaajan laittomasti saamasta tuesta maksettavista koroista, vaan siinä todetaan ainoastaan erittäin yleisluonteisesti, että tukien takaisinperiminen ei periaatteessa saa olla suhteeton toimenpide. Lisäksi tässä asiassa ei mainita päivämäärää, josta alkaen näitä korkoja lasketaan.

90 Toiseksi väliintulija huomauttaa, että takaisinperimistä koskevassa pyynnössään komission olisi pitänyt ottaa huomioon tuensaajan asema ja soveltaa luottamuksensuojan ja suhteellisuuden periaatteita. Esillä olevassa tapauksessa, jossa tuet on myönnetty komissiolle ilmoitetun ja sen hyväksymän tukijärjestelmän nojalla, komissio ei voi soveltaa sellaisia lisäseuraamuksia kuin "korkojen maksaminen takautuvasti".

91 Kolmanneksi väliintulija väittää, että koron määrääminen on ristiriidassa komission tällä alalla soveltaman käytännön kanssa.

92 Komissio kiistää väliintulijan päätelmät. Aluksi se korostaa, että yhteisön oikeudessa säädetään koronmaksusta tuen myöntämispäivästä alkaen. Tältä osin se katsoo, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tukien takaisinperi-

minen on niiden laittomuuden toteamisen looginen seuraus, koska sen avulla voidaan palauttaa tukea edeltänyt asiantila perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan tarkoittamassa merkityksessä (edellä mainittu asia Belgia v. komissio). Tätä tarkoitusta varten koronmaksuvelvollisuuden oikeudellinen perusta on täysin sama kuin laittomien tukien takaisinperimisvelvollisuuden oikeudellinen perusta. Jollei korkoa vaadittaisi, osa kyseiseen tukeen liittyvistä taloudellisista eduista jäisi asianomaiselle yritykselle.

93 Komissio toteaa lisäksi, että tarvittaessa on asianomaisen yrityksen tehtävänä arvioida, voiko se kansallisen oikeusjärjestelmän mukaisten keinojen rajoissa ja ottaen huomioon ne poikkeukselliset olosuhteet, joiden perusteella yritys voi perustellusti luottaa tuen laillisuuteen, vaatia kansallisessa tuomioistuimessa vahingonkorvausta niiltä viranomaisilta, jotka ovat maksaneet kyseisen tuen.

94 Lopuksi komissio toteaa, että sen päätös on sen hallinnollisen käytännön mukainen. Itse asiassa valtion tukien ilmoittamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti voimaansaatettuja valtion tukia koskevista yksityiskohtaisista menettelysäännöistä jäsenvaltioille 4 päivänä maaliskuuta 1991 annetun komission tiedonannon jälkeen laittomiin ja yhteismarkkinoille soveltumattomiin valtion tukiin liittyvissä komission päätöksissä määrätään järjestelmällisesti tuensaajalle viivästyskorkoa tuen myöntämispäivästä alkaen, lukuun ottamatta tiettyjä erityispiirteitä sisältäviä tapauksia.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

95 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että on ensin syytä ottaa kantaa väliintulijan esittämiin väitteisiin, jotka liittyvät siihen ovatko laittomasti maksettujen tukien takaisinperittäville määrille määrätyt viivästyskorot yhteisön oikeuden ja komission aikaisemman käytännön mukaisia. Jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, etteivät tällaiset väitteet ole perusteltuja, on tutkittava kantajan

esittämät väitteet, jotka koskevat niitä yksityiskohtaisia sääntöjä, joita noudatetaan täytäntöönpantaessa valtion velvollisuutta määrätä tuensaajan maksamaan korkoa.

96 On syytä muistaa, että perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaan silloin kun komissio toteaa valtion tuen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetulla tavalla tai jos tätä tukea käytetään väärin "se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä". Jotta tällaisella tuen poistamisella tai muuttamisella olisi tehokas vaikutus, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan siihen voi sisältyä velvollisuus vaatia perustamissopimuksen vastaisesti myönnettyjen tukien palauttamista (ks. erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 70/72, komissio v. Saksa, tuomio 12.7.1973, Kok. 1973, 13 kohta). Kun yhteismarkkinoille soveltumattoman valtion tuen takaisinperimisen tarkoituksena on siis aikaisemman asiantilan palauttaminen, sen ei periaatteessa voida katsoa olevan suhteeton toimenpide verrattuna perustamissopimuksen valtion tukea koskevien määräysten tavoitteisiin (ks. edellä mainittu tuomio asiassa Belgia v. komissio, 66 kohta).

97 Tämän oikeuskäytännön mukaan laittoman tuen suorittamista edeltävän asiantilan palauttaminen edellyttää periaatteessa kaikkien sellaisten tuesta johtuvien taloudellisten etujen poistamista, joilla on kilpailunvastainen vaikutus yhteismarkkinoilla. Tästä syystä perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaan laittoman tuen palauttamisesta tehdyssä komission päätöksessä voidaan määrätä korkojen perimisestä myönnetystä tuesta siihen liittyvien taloudellisten lisäetujen poistamiseksi.

98 Kuten komissio on huomauttanut tässä oikeudenkäynnissä, koron vaatimatta jättäminen perittäessä takaisin laittomasti myönnettyä tukea johtaisi siihen, että tuen saajayritys säilyttäisi laittomasta tuesta johtuvat taloudelliset edut, jollainen korotta myönnetty laina on. Tämän vuoksi tuki jo sinänsä vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

99 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin korostaa, että edellä olevissa kohdissa esitettyjen periaatteiden mukaisesti korkojen perimisellä voidaan ainoastaan kompensoida tuensaajan käyttöön todella asetetusta tuesta aiheutuvat taloudelliset edut ja korkojen on oltava suhteellisia niihin verrattuna.

100 Esillä olevassa tapauksessa Siemens on saanut etua, koska se on voinut tietyn ajan käyttää vastikkeetta tiettyjä varoja. Täten sille määrätyillä koroilla poistetaan alunperin myönnettyihin tukiin liittyvä lisäetu; koronmaksu on siten perusteltu perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan kannalta.

101 Edellä esitetystä seuraa, toisin kuin asianosaiset väittävät, etteivät nämä korot ole viivästyskorkoja eli palauttamisvelvollisuuden myöhäisestä täyttämisestä johtuvia korkoja, vaan ne vastaavat sitä taloudellista etua, joka aiheutuu kyseisen pääoman vastikkeettomasta käytöstä tietyn ajan. Tästä syystä mainittua korkoa on suoritettava vasta siitä päivästä alkaen, jolloin tuensaaja on todella saanut mainitun pääoman haltuunsa.

102 Tästä syystä tällaisen päivämäärän määrittäminen ei ole yksityiskohtainen sääntö, jolla pannaan täytäntöön valtion velvollisuus vaatia korkoa, kuten Saksan hallitus on väittänyt, vaan se on tekijä, jonka avulla voidaan määritellä yrityksen saamien kilpailua rajoittavien etujen suuruus. Tällä perusteella on periaatteessa komission eikä kansallisten viranomaisten asiana määrätä alkamispäivämäärä koronlaskulle perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

103 Esillä olevassa tapauksessa päätöksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan korkoja lasketaan "laittomien tukien myöntämispäivästä alkaen". Toisin kuin kantaja väittää,

tällaista säännöstä on tulkittava siten, että näitä korkoja lasketaan siitä päivästä lukien, kun mainitut tuet on todella asetettu saajan käyttöön. Tämän vuoksi mainittu säännös on yhteisön oikeuden asiaa koskevien säännösten mukainen.

104 Siemensin luottamuksensuojaa tukien laillisuuden osalta on väitetysti rikottu; tältä osin on syytä muistaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ei ole yhteisön oikeuden vastaista, että kansallisessa lainsäädännössä otetaan huomioon luottamuksensuojan turvaaminen perittäessä takaisin aiheettomasti maksettuja tukia, edellyttäen kuitenkin, että takaisinperimisessä sovellettavat edellytykset ovat samat kuin täysin kansallisten rahoitussuoritusten takaisinperimisessä sovellettavat edellytykset ja että yhteisön etu otetaan täysin huomioon. Tästä syystä toisaalta aiheettomasti valtion tukia saaneet voivat palauttamishetkellä vedota ainoastaan poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden perusteella ne ovat voineet perustellusti luottaa tuen laillisuuteen, ja toisaalta on yksinomaan kansallisten tuomioistuinten asiana arvioida kyseisiä olosuhteita ja esittää tarvittaessa yhteisöjen tuomioistuimelle tulkintaa koskevia ennakkoratkaisukysymyksiä (ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot, edellä viitattu asia Deutsche Milchkontor v. komissio, 33 kohta ja asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok. 1990, s. I-3437, 13—16 kohta).

105 Tästä johtuen esillä olevassa tapauksessa kantaja voi vedota luottamuksensuojaansa ainoastaan kansallisissa tuomioistuimissa, toisin kuin Saksan hallitus väittää.

106 Väliintulija ei myöskään voi väittää, ettei päätös olisi korkoja koskevalta osaltaan komission tällä alalla soveltaman käytännön mukainen. Itse asiassa valtion tukia koskevista julkaistuista päätöksistä ilmenee, että komissio on useissa kiistanalaista päätöstä edeltäneissä päätöksissä määrännyt korkojen perimisestä laittomasti myönnettyjen tukien myöntämispäivästä alkaen. Komissio on vahvistanut tämän käytännön edellä mainitussa 4.3.1991 antamassaan tiedonannossa, jolla se on saattanut jäsenvaltioiden tietoon perustamissopimuksen säännösten vastaisten tukien

takaisinperintää koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä kehottanut jäsenvaltioita perimään laittomien tukien saajilta takaisin myös tuen määrälle sen myöntämispäivästä alkaen lasketut korot eikä ainoastaan tuen määrän. Tällainen käytäntö on kaikissa olosuhteissa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen.

107 Lopuksi on syytä viitata tämän tuomion 82—84 kohtaan sen määrän osalta, jonka perusteella korot on laskettava; näissä kohdissa on täsmennetty, että mahdollisten verotuksellisten seikkojen huomioon ottaminen laskettaessa korkojen perustana käytettävää palautettavaa määrää kuuluu kansallisten viranomaisten velvollisuutena olevan takaisinperinnän täytäntöönpanoon. Tästä seuraa, että esillä olevassa tapauksessa on kansallisten viranomaisten tehtävänä ottaa huomioon mahdolliset verotukselliset seikat laskettaessa mainittua perustaa "kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelytapojen ja säännösten mukaisesti", kuten komissio on päätöksen 2 artiklan toisessa kohdassa osoittanut.

108 Edellä esitetyn perusteella kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

109 Työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaisesti hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos tätä on vaadittu. Koska kantajan vaatimukset on hylätty, se on syytä velvoittaa korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

110 Saman artiklan 4 kohdan mukaan asiassa väliintulleet jäsenvaltiot vastaavat omista kuluistaan. Saksan liittotasavalta vastaa siten omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

3) Saksan liittotasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Vesterdorf Barrington Saggio

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä kesäkuuta 1995.

Kirjaaja

H. Jung

Puheenjohtajan tehtäviä hoitava tuomari

D. P. M. Barrington